

Szilágyi Erzsébet

TÁMOGATÁS, SEGÍTÉS MINDENKINEK JÁR

Az Akadémiai Kiadó Pszi-Könyvek sorozata (sorozatszerkesztő: Feuer Mária) újabb kötettel gyarapodott. Megjelent Barcy Magdolna: *Csoportmódszerek alkalmazása a segítésben és a fejlesztésben* című tudományos ismeretterjesztő munkája.¹ A kötet széles ívet ír le, rendszerbe illeszti mindazt, amit összefoglalóan, hétköznapi nyelven csoportozásnak nevezhetnénk. Indul az elméleti alapok kijelölésével (Freud, Rogers, Lewin), sorra veszi, mintegy kronológiai sorrendbe rakja azokat a csoportmódszereket, melyek durván az elmúlt száz év folyamán divatossá, elfogadottá váltak. A pszichológia, a pszichoanalízis, a szociológia szempontjait is magába építő csoportozás a divaton túl azt is jelzi, ahogy a társadalom civil szférája megszervezi önmagát, igénybe veszi mindazt, ami függetlenné, hatékonyná teheti. A kötet szerzőjének empiriában szerzett hatalmas tapasztalat- és ismeretanyaga alapján rajzolja meg azt a rendszert, hozzá a térképet, ami segít az e tudományterületen való eligazodásban. A kötet azzal zárul, hogy a hatékonyságot felmérő kutatások eredményeit elemzi, ismerteti. A rendszer a mi, hol, mivel, milyen eredménnyel kérdésekre adott őszinte válaszában előnyökről és hátrányokról egyaránt beszél. A széles ív, amit rendszerével felrajzol, átfogó képet ad a huszadik század második felének, a huszonegyedik század indulásának társadalmi kommunikációjáról. Témájának elméleti és gyakorlati vonatkozásait, elemeit néhol nagyvonalúan, másutt a legapróbb részletekig kiterjedően ismerteti. Alaptétele, rendszerének meghatározója, hogy a társadalom tagjainak nagyobb, egészséges része is nemegyszer támogatásra, segítségre szorul. Ennek felismerése és elismerése, majd pontos kidolgozása Amerikában már az 1960-as években tömegessé vált. A csoportozás előbb a gyógyításban jelent meg – és ez Európában indult, majd a civil társadalom az 1960-as évektől kezdte alkalmazni Amerikában. Magyarországon, mintegy 10 éves késéssel ezután – a hatalom által nem kis gyanakvással kísérve – érte el a magyar társadalom minél szélesebb civil szféráját, az egészséges embereket. Hazánkban ennek a kiteljesedő folyamatnak résztvevője, alakítója, tudományos kutatója Barcy Magdolna. Mindazo-

kat a tapasztalatait, ismereteit, gondolatait, amit a csoportozásról mint a társadalom tagjait segítő-támogató rendszerről összegyűjtött, eddig megjelent munkáiban publikált, most egységbe rendezve tárja olvasói elé. A kötet öt nagy egységre tagolódik:

1. Kiindulási alapok,
2. A segítés általános jellemzői,
3. Segítő formák, és eljárások,
4. A segítés – támogatás – fejlesztés hatásmechanizmusai és technikái,
5. Korábbi vizsgálatok tapasztalatai a hatékonyságról.

A legtöbb oldalt, közel a kötet felét a segítő formák és eljárások ismertetésének, jellemzésének, elemzésének szenteli. Ezzel implicite azt jelzi, hogy a legfontosabbnak azt tartja, ahogy a társadalmi kommunikációs folyamatokat alakító, kiscsoportokban tevékenykedő egészséges egyén sikerességét elősegítik, hatékonyságát fokozzák az általa ismertett csoportmódszerek. A segítségükkel a lelki problémák egy része, egy bizonyos szintje kiszabadult az orvosi kontextusból. Megszüntette ezzel azt a korábbi megkülönböztetést, amit a freudizmus és a behaviorizmus megfogalmazott. „A freudi determinizmus és a behaviorizmus determinisztikus modellje után a humanista pszichológia (az egzisztencialista filozófiával karöltve) az egyén hatalmát hirdeti. Az akarat, a tudatosság, a döntés felelősségét. És ennek nyomán a cél az *egyén kiteljesedése* lett” (126. old.). Ez az egyéni kiteljesedés a másik kulcsszó a csoportozás jelentőségének meghatározásában. Az első a nem beteg, a civil szféra segítése, támogatása, míg a másik az egyén tudatos törekvése a helyes döntés meghozatalára, és az ebben való hitének megerősítése. Nem véletlen, hogy tematikailag a csoportok legnagyobb része konfliktuskezeléssel, másságkezeléssel, hatalmi viszonyok kezelésével, asszertivitás-fejlesztéssel, kommunikáció-fejlesztéssel, stresszkezeléssel foglalkozott/foglalkozik. A csoportozás és módszereinek, terepeinek gazdagodása a demokrácia kiszélesedésével bizonyos változásokon ment keresztül, amelynek nyomon követésére is vállalkozik Barcy kötete. Így utal többek között arra, hogy a magyar gyakorlatban (is) az évtizedek folyamán a személyiségfejlesztő csoportokból önismeret fejlesztő tréningek ala-

¹ Barcy Magdolna: *Csoportmódszerek alkalmazása a segítésben és a fejlesztésben*. Akadémiai Kiadó, 2012. Budapest, Pszi Könyvek.

kultak. És ma már az egyéni hatékonyságot fokozó módszerek közül olyanok kerültek előtérbe, mint a coaching, a mentorálás, a szupervízió. A kötet szerzője a módszerek omnipotens jellegéből fakadó előnyökön túl arról is szól, hogy a pszicho-boom az USA-ban az 1960-as évektől a népszerűsége folytán oly mértékben tömegessé vált, ami elsekélyesedést váltott ki sok esetben. A kliensek számára a csoportozás játékká, szórakozássá vált. A csoport irányítói, animátorai között megjelentek a kóklerek, akik a módszer divatjellegét erősítették, csak kereseti lehetőségnek tartották, melyben a pénz mellett az irányító szerepben rejlő mindenhatóság átélése volt a fontos. A hibák, a problémák megfogalmazása azért is jelentős, mert annak ellenére fogalmazza meg ezeket a szerző, hogy a magyar társadalomban mélyen gyökerező pszichológiával szembeni előítéletek általa is ismertek. Illetve a laikusokban a csoportozással szembeni nem kevés fenntartás ellenére. A magyar társadalmat felnőttként kezeli, ahol az egyén a csoportozásban látja azt a tanulási terepet, amelyben a saját és a mások tükrében is ismereteket szerezhet. Mérei Ferenc szavaival élve a csoport olyan „dinamikus egész”, melyben a kölcsönhatás alakít mindenkit. A kötet sok szintje közül ezért is tartom a legfontosabbnak, ahogy az 1970-es évektől napja-

inkig tartó időszak társadalmi-kulturális változásait is képes érzékeltetni. A civil szféra csoportozást elfogadó kommunikációs folyamatában a csoportozás a fejlesztés, a támogatás, a korrekció változásával, egyre szélesebb körben (munkahely, szervezetek, karrierépítés stb.) dívik. A könyv mindenkinek élmény, de elsősorban a segítőknek (terapeutáknak, trénereknek, coachoknak stb.) szeretne segítséget nyújtani, főként arra figyelmeztetve őket, hogy „...nem technikákat érdemes alkalmazni, hanem segítőként, fejlesztőként involválódni egy nagyon személyes folyamatban. A kívülállás, a 'kívülről való' beavatkozás attitűdjéről szerettük volna elmondani, hogy hatástalan, olcsó és technokrata. A pszichológiai segítség vagy fejlesztés mindig a személyek közötti kapcsolat bázisán valósul meg. Ehhez pedig mind a segítetteknek, mind a segítőknek személyesen is részt kell vennie a folyamatban, annak terheivel és hozadékaival együtt.” (318. old.)

Vagyis a könyv szól azoknak, akik igénylik, igénybe szeretnék venni a csoportmódszerek segítő lehetőségeit, akik szervezik, animálják, vezetik a csoportokat, és azoknak is, akik a modern társadalom elmúlt 100 évének társadalmi kommunikációs folyamatainak történetére kíváncsiak.

SZERZŐINK

Ausztrics Andrea (Budapest, 1981): esztéta (ELTE BTK 2006), kulturális antropológus (ELTE TÁTK, 2008), az ELTE BTK Atelier Társadalomtudományi és Histogriográfiai Tanszék Doktori Iskola végzős hallgatója, kutatási területe Budapest, Bécs és Berlin zsidó múzeumai. Szabadúszó gyártásvezető és webdesigner.

Biczó Gábor (1968) filozófus, kulturális antropológus, a Miskolci Egyetem BTK kulturális antropológiai tanszékének egyetemi docense. Kutatási témái: multikulturalitás és asszimilációs kutatások, hagyományos társadalmak modernizációs folyamatai, kulturális antropológia tudománytörténete, strukturális antropológia, interpretív antropológia és hermeneutika, xenológia, 19-20. századi német filozófia, Friedrich Nietzsche bölcselése.

Bogoly József Ágoston (1958): irodalom- és művelődéstörténész, egyetemi oktató, kulturális közleti szervező, az MTA Irodalomtudományi Bizottságának tagja, az irodalomtudomány kandidátusa.

Fiáth Titanilla (1977): a magyar, pszichológia és kulturális antropológia szakok befejezését követően börtönpszichológusként helyezkedett el előbb Baracsán, majd a Budapesti Fegyház és Börtönben (illetve önkéntesként a Kalocsai Fegyház és Börtönben, hogy női fogvatartottakkal is dolgozhasson). A lélekgyógyászat mint kenyérkereset mellett azért az antropológiai kutatás maradt a kedvence. Tanulmányából 2012 második felében *Börtönkönyv: kulturális antropológia a rácsok mögött* címmel jelenik meg válogatás a Háttér kiadónál. Jelenleg az interdiszciplináris társadalmi kutatások program hallgatója az ELTE Szociológia Doktori Iskolában.

Fizel Natasa (Orosháza, 1978): Ember és társadalom szakos mestertanár, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar tanársegédje, doktorandusz. A Nevelés- és Oktatáskutatók egyesületének (HERA) tagja. Kutatási területe a felsőoktatás története a 20. század első felében.

A.Gergely András (Budapest, 1952): az MTA TK PTI tudományos főmunkatársa, a Pécsi Tudományegyetem, az ELTE Társadalomtudományi Kar és a Zsigmond Király Főiskola oktatója, kutatásai az etnikai-regionális problémákról, a politikai antropológia és a városantropológia nézőpontjának alkalmazásával a kortárs kisebbségkutatások témakörében formálódnak.

Guld Ádám (1981): 2007-ben szerzett diplomát a PTE BTK-n angol nyelv és irodalom, valamint kommunikáció- és médiatudomány szakokon. 2007-től a PTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola Kultúratudományi Programjának hallgatója, a PTE IGYFK és a PTE BTK óraadója. 2009-től tanársegéd a PTE BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén.

Hepburn, Anthony C.: a Sunderland Egyetem Társadalmi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszékének professzora. Az itt tárgyalt témakörben megjelent korábbi kötete, angol nyelven: *Contested Cities in the Modern World*. London: Macmillan, 2004.

Király Gábor (PhD): főiskolai docens, BGF PSZFK, Közgazdasági Intézeti Tanszéki osztály.

Kovács Éva: az MTA TK Szociológiai Intézet főmunkatársa, habilitált egyetemi docens. Főbb kutatási területei: közösségtanulmányok, az emlékezet szociológiája, etnicitás és identitás.

Kuczi Tibor: gazdaságsszociológus, egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Társadalompolitika Intézet.

Mészáros István (Budapest, 1975): a Zsigmond Király Főiskola szociológia szakos (MA), frissen végzett hallgatója, antropológus lelkülettel. Kutatásának tárgya a magyarországi zsonglőr szubkultúra, tágabb érdeklődése a kulturális fogyasztás és fogyasztási trendek alakulására irányul. A cikkhez fölhasznált fotók közül az első három képet Haáb Róbert készíttette, a többinek szerzője ismeretlen.

N. Szabó József (Nagybörzsöny, 1949): történész, politológus, egyetemi tanár. Fő témaköre a magyar értelmiségtörténet.

Paksi Veronika: tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet, PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem.

Smith, Paul: a Carnegie Mellon Egyetem professzora, irodalom- és kultúratudományokkal foglalkozik. Önálló kötetei: *Pound Revised* (Croom Helm, 1983), *Clint Eastwood: A Cultural Production* (Univ. of Minnesota Press, 1990). Ezenkívül társszerzője a *Discerning the Subject* (Univ. of Minnesota, 1988), és a *Men in Feminism* (Methuen, 1987) című könyveknek.

Szilágyi Erzsébet: kultúrakutató, filmszociológus professor emerita, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár-Budapest.

Szuhay Péter: a Néprajzi Múzeum etnográfusa, muzeológusa. Fő kutatási területei: etnikus kultúra/szegénység kultúra, jelenkutatás, dokumentumfilm, roma kultúra, a kiállítás mint a valóság interpretálása.

Terhes Ilona (Szeged, 1987): az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Andragógia szakán, majd az Andragógia MA képzésen végzett, szakdolgozatában a drogprevencióval és a szenvedélybetegséggel foglalkozott. Jelenleg az SZTE Sebészeti Klinikán dolgozik adminisztrátorként.

Tóth Lilla: (Ph.D.), tudományos főmunkatárs, Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Társadalompolitika Intézet.

Vincze Enikő: antropológus, a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem professzora. Fő kutatási területei: etnicitás, nacionalizmus, társadalmi nem és roma nők.